

جایگاه طرح های توسعه و عمران شهری در ایران با تأکید بر چالش ها و رویکردها

ایرج قادری مطلق*^۱، یوسف بهرامی^۲

۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه علوم تحقیقات تهران
mail: bayan_iraj@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، تهران
mail: bahrami.2009@gmail.com

چکیده

از زمان تصویب اولین قوانین مربوط به اداره شهرها و مناطق در سال ۱۲۸۶ شمسی بیش از یک قرن می گذرد، توسعه نامنظم و از هم گسیخته شهرها و نواحی بخصوص در دهه های اخیر زمینه عصر واقعی روشنگری و تفکر پروری را برای ورود طرح های توسعه شهری در ایران مهیا کرده است. همزمان با اجرای اولین طرح توسعه اقتصادی و اجتماعی در دوران رژیم گذشته طرح های توسعه شهری مانند طرح های جامع و تفصیلی نیز به مراتب گذر زمان وارد عصر برنامه ریزی شهری و منطقه ای شده است اما این طرح ها در زمینه های تهیه، تصویب و اجرا با مشکلات فراوانی مواجه شده اند و نظام برنامه ریزی دچار بحران در پاسخگویی به حل مشکلات گردید بنابراین آموختن سرزمین در قالب صنعت عقل پروری منبعت از طرح ها به اهداف مورد نظر نرسید. در این مقاله سعی بر آن شده که در جهت شناخت مشکلات واقعی طرح های توسعه شهری به بازکاوییدن در عرصه برنامه ریزی ها بپردازیم.

واژه های کلیدی: توسعه شهری، نظام برنامه ریزی، طرح، شهر، منطقه

۱- مقدمه

امروزه جمعیت پذیری شهرها به همراه مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی شکل کاملاً متفاوت از شهر-شهرنشینی و برنامه ریزی بوجود آورده است و نگاه به طرح های توسعه شهری را به مرحله توان های بالقوه و بالفعل در عرصه نظم دهی به فضای سرزمینی رسانده است که اساساً در جهت بارور کردن آن آرمانهایی است که تفکرات دگراندیشان را در عرصه های برنامه ریزی با تحول بنیادین روبه رو ساخته است. بنابراین محیط ساخته شده شهری و کارکرد فضایی آنها آهسته و روان در جهت حل مشکلات روبه جلو هستند. فرایند برنامه ریزی عقلانی برای تغییرات کنترل شده به صورت فیزیکی و کالبدی-سیاسی-اقتصادی و اجتماعی در عرصه زمان و مکان حاصل از ارتباط تنگاتنگ و واقعیت نگری و بهرمندی از شیوه مدرن گونه از طرح های توسعه شهری می باشد. از شروع تهیه طرح های شهری در ایران حدود پنج دهه می گذرد اما با وجود کسب تجارب فراوان تهیه کنندگان و مجریان امور شهری در عمل طرح توسعه شهری نتوانستند در مسیر توسعه برنامه ریزی شده به جنبه های مثبت نایل آیند، بنابراین با آسیب شناسی طرح های توسعه شهری و با نگاهی منتقدانه به این گونه طرح ها می توان مسائل و مشکلات را شناخت و راهکارهایی را برای جلوگیری از شدت یافتن مسایل تدارک دید [۱]. طرح های شهری با کیفیتی که هم اکنون در